

راهکارهای بهینه‌کاوی فرآیند صدور مجوز سامانه‌های نوین آبیاری

ندا علیزاده^۱، حمیدرضا وجدانی و علیرضا نیکویی

استادیار سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران.

nedalizadeh@areeo.ac.ir

استادیار سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، همدان، ایران.

hrvojdani@yahoo.com

استادیار سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران.

anikooie@yahoo.com

دریافت: خرداد ۱۴۰۱ و پذیرش: شهریور ۱۴۰۱

چکیده

مشکلات زیادی در مسیر اجرای سامانه‌های نوین آبیاری با یارانه دولتی مشاهده می‌شود که صدور مجوز نیز از این قاعده مستثنی نیست. از این رو، هدف اصلی این تحقیق، شناسایی راهکارهای بهینه‌کاوی فرآیند صدور مجوزهای اجرای سامانه‌های نوین آبیاری است. جامعه آماری تحقیق شامل متقاضیانی بود که طی سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۸ در پنج استان منتخب همدان، فارس، زنجان، خراسان‌رضوی و کرمانشاه تقاضای خود را ثبت نموده بودند ($N_1=150$) و همچنین کارشناسان صدور مجوز سامانه‌های نوین آبیاری در استان‌های منتخب ($N_2=100$). روش این تحقیق گروه‌کانونی و مصاحبه‌های عمیق و ساختارمند بود. مطابق نتایج به‌دست آمده، مهم‌ترین مشکلات در فرآیند صدور این مجوز عبارت‌اند از: عدم انجام کار در بستر سامانه‌ای مناسب و یکپارچه، یکسان نبودن روند انجام طرح در استان‌های مختلف، عدم آشنایی و توجه اولیه کافی متقاضیان از ابتدا، سخت‌گیری و تأخیر در تعیین تکلیف اعلام‌ها و وجود برخی مراحل مازاد و قابل حذف طی فرآیند. بر این اساس، مهم‌ترین راهکارهای پیشنهادی عبارت‌اند از: انجام کلیه مراحل فرآیند در یک سامانه هوشمند و یکپارچه، ارائه مشاوره به متقاضی در مرحله تشکیل پرونده و توجه کافی متقاضی با بررسی اسناد و امکانات متقاضی، حذف موارد غیرضروری در فرآیند، پرداخت مبلغ یارانه به‌صورت پویا، اعمال سیستم نظارت هوشمند همراه با بازخورد فعال برای همه مراحل و همه عاملان در طرح و تعیین بازه زمانی انجام کار برای هریک از اقدامات. وزارت جهاد کشاورزی و جهاد کشاورزی استان‌ها مهم‌ترین متولیان درون سامانه‌ای برای رفع مشکلات مطرح‌شده معرفی شدند و متولیان بیرونی هم عمدتاً سازمان برنامه‌بودجه، بانک‌ها و نظام‌مهندسی کشاورزی می‌باشند.

واژه‌های کلیدی: سامانه‌های مدرن آبیاری، مجوزهای کشاورزی، روش گروه‌کانونی

^۱- آدرس نویسنده مسئول: سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران.

مقدمه

ایران در یک منطقه و نیمه‌خشک واقع شده است و آب مهم‌ترین تنگنای توسعه کشاورزی محسوب می‌شود. در راستای غلبه بر این مشکل سرمایه‌گذاری‌های کلانی در بخش عرضه آب (مهار آب‌های سطحی) انجام شده و یا در حال انجام است. از سوی دیگر نگرش به مصرف بهینه و مدیریت تقاضای آب طی برنامه اول توسعه اقتصادی مورد توجه و عنایت قرار گرفته و اعتبارات گسترده‌ای به توسعه سامانه‌های نوین آبیاری به‌منظور افزایش راندمان و بهره‌وری آب کشاورزی تخصیص یافته است و این روند در برنامه‌های بعدی نیز تداوم پیدا کرد. هدف کلی در مدیریت تقاضا و بهره‌برداری آب در بخش کشاورزی افزایش راندمان و بهره‌وری آن است (مسگر و روستا، ۱۳۸۸).

اگر قرار باشد فهرستی از مهم‌ترین مشکلات و نارسایی‌های پیش روی فعالیت‌های مرتبط با دلایل گرایش کشاورزان به روش‌های سنتی آبیاری باشیم، موضوع کاغذبازی، قوانین دست و پاگیر و اعمال سلیقه‌های غیرضروری در زمینه صدور مجوزهای بخش آبیاری، یکی از گزاره‌های اصلی است که بدون تردید در رأس یک چنین لیست فرضی می‌نشیند (علیزاده، ۱۴۰۰).

بعد از تلاش‌های دولت برای به‌کارگیری پنجره واحد در بخش‌های مختلف تولیدی و تجاری، وزیر جهاد کشاورزی دولت دوازدهم نیز از بازنگری در دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌های غیرضروری در جهت رونق فضای کسب‌وکار واحدهای تولیدی کشاورزی خبر داد؛ با وجود تمهیدات صورت گرفته در جهت تسهیل فرآیند بررسی و صدور مجوزهای تأسیس و بهره‌برداری برای فعالیت‌های مرتبط در بخش کشاورزی، از جمله راه‌اندازی پنجره واحد خدمات الکترونیکی و واگذاری بخش عمده‌ی این موارد به نهادهای غیردولتی (سازمان نظام‌مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، انجمن‌های صنفی کشاورزی و غیره)، همچنان مسائل و مشکلات عدیده‌ای در مسیر صدور مجوزهای مربوطه وجود دارد که منجر به صرف زمان و هزینه بسیار

زیادی برای متقاضیان این حوزه شده است. از این رو برای تسهیل صدور مجوز برای سامانه‌های نوین آبیاری؛ این پژوهش با هدف بررسی مشکلات موجود، راهکارها و متولیان تأثیرگذار بر آن انجام شد.

بنا به اعتقاد (عباسپور و همکاران، ۱۳۹۵)، در شرایط رقابتی امروز، علاوه بر موضوع کارایی، یکی از روش‌هایی که موجب پیشرفت سازمان‌ها در عرصه رقابتی سازمان‌هاست، الگوبرداری از بهترین‌هاست. بهینه‌کاوای جستجو برای یافتن روش برتر است که احتمالاً منجر به عملکرد بهتر در برخی فعالیت‌های کسب‌وکار می‌شود. این روش می‌تواند تلاش‌های بهبود کیفیت را از طریق ارائه اطلاعات درباره سایر سازمان‌ها -دریاباره سطوح عملکرد و روش‌های مورد استفاده آن‌ها- قادر به دستیابی به جایگاه برتر سازد. همچنین، بهینه‌کاوای توجه از خارج به فعالیت‌ها، وظایف تخصصی و عملیات داخلی برای اصلاح و بهبود مستمر است (والی، ۱۳۹۱).

در راستای بهینه‌کاوای^۲ صدور مجوزهای کشاورزی، واحدی و موسویون (۱۳۹۴)، در تحقیقی با عنوان شناسایی مشکلات کسب و کارهای کشاورزی زیر بخش امور دام، اشاره می‌نمایند که در بسیاری از کشورها، بنگاه‌های اقتصادی کوچک و بزرگ، شاه‌رگ حیات اقتصادی به شمار می‌روند که از آن جمله می‌توان به اقتصاد ۳۰ کشور عضو سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه اشاره کرد (OECD, 2005). برای مثال در آلمان، بنگاه‌های کوچک و متوسط با داشتن حدود ۵۰ درصد از تولید ناخالص داخلی، موتور توسعه به شمار می‌روند (رشکچی، ۲۰۰۹).

بنا به اعتقاد (تامبونان، ۲۰۰۹)، بیان می‌کند بنگاه‌های کوچک و متوسط کارآفرین، امروزه در سایر نقاط دنیا از رشد چشم‌گیری برخوردار بوده و جایگاه ویژه‌ای در حیات اقتصاد ملی دارند. این بنگاه‌ها در دیگر کشورهای شرقی آسیا با به‌کارگیری ۶۰ تا ۷۰ درصد از نیروی کار، حدود ۳۰ درصد از صادرات ملی را به خود اختصاص

و رکود مواجه است. این مشکلات به میزان زیادی ریشه در نامناسب بودن محیط کسب و کار دارند، لذا به منظور بهبود فضای کسب و کار در ایران، توسعه تشکلهای بخش خصوصی، تسهیل صدور مجوزهای موردنیاز، ایجاد سازوکار مناسب جهت پاسخ گویی دقیق و متعهدانه دستگاههای اجرائی به ابهامات، پرسشها و مسائل فعالان اقتصادی، تلاش در خصوص کاهش واردات و توسعه صادرات، تجدیدنظر در روالهای اداری و رسیدگی به درخواست صاحبان کسب و کار برای اخذ تسهیلات بانکی، تأمین به اندازه کافی و به موقع نهادهها پیشنهاد گردید.

در بررسی چالشها و فرصتهای توسعه کارآفرینی در بخش صنایع تبدیلی محصولات باغی، کارشناسان (۱۳۹۵) در تحقیق خود نشان دادند که از بین عوامل مطرح، موانع تأمین مالی در رتبه اول عوامل تأثیرگذار بر صنایع تبدیلی استان خراسان شمالی قرار دارند و پس از آن تنگناهای مرتبط با بازار در رتبه دوم، فقدان برنامه ریزی راهبردی در صنایع تبدیلی محصولات باغی در رتبه سوم، کاغذبازی در فرآیند صدور مجوزها (نظام بروکراسی) و ضعف نظام مدیریتی بخش خصوصی و تعاونی واحدهای تبدیلی به طور مشترک در رتبه چهارم قرار داشته و ضعف هماهنگی بین دستگاههای دولتی در رتبه پنجم قرار دارد؛ بنابراین، پیشنهاد شد که پرداخت وام با شرایط آسان تر و زمان بازپرداخت طولانی تر صورت گیرد. همچنین، ایجاد یک پنجره واحد میان سازمانها جهت اخذ مجوز، هزینهها و زمان شروع ایجاد کارگاهها و کارخانههای صنایع تبدیلی را می تواند کاهش دهد.

در مطالعه سلاطین و همکاران (۱۳۹۶)، میزان تأثیر شاخصهای فضای کسب و کار بر جذب سرمایه گذاری خارجی در کشورهای منتخب منطقه منا بررسی شد. نتایج نشان داد که در دوره ۲۰۰۴ الی ۲۰۱۴ شاخص اخذ مجوزهای ساخت و ساز، الزام آور بودن اجرای قراردادهای استخدام و اخراج نیروی کار و پرداخت مالیات، تأثیر منفی و معنی دار بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی داشت. همزمان، شاخصهای حمایت از سرمایه گذاران خرد، اخذ

داده اند. در آفریقای جنوبی نیز بنگاههای کوچک و متوسط حدود ۳۵ درصد تولید ناخالص ملی را به خود اختصاص داده و قریب ۴۰ درصد از برون داد بخش کشاورزی را در دست دارند.

در مقاله حضرت پور (۱۳۹۱)، تحت عنوان هفت خوان مجوز سرمایه گذاری و فرار سرمایه گذاران، هزینههای صدور مجوز پروانه در بنگاهها و واحدهای کوچک را رقمی بین ۳ تا ۱۰ میلیون تومان برآورد کرده و مدت زمان آن را در بازه زمانی سه ماه الی یک سال بیان نمود. وی اشاره می کند که متقاضی باید به طور کامل وقت خود را برای مراجعه به ادارات مختلف برای گرفتن استعلام اختصاص دهد و اگر طی مراحل اداری، دریافت یکی از استعلامها به مشکلی بر بخورد ممکن است صدور مجوز تا دو سال به تعویق بیفتد.

در پژوهش یوسفی نژاد عطاری و نیشابوری جامی (۱۳۹۱) با عنوان " بهینه سازی سیستم صف پروندههای اخذ مجوز اصولی و قطعی دفتر پارکها و مراکز رشد" به این نتیجه رسیدند که تخصیص سه نفر از کارشناسان جهت رسیدگی پروندههای اصولی و پنج نفر از کارشناسان بر روی پروندههای قطعی موجب خواهد شد میانگین مدت زمان انتظار مشتریان در صف و متوسط تعداد افراد در صف کمتر شود.

مرکز نوسازی و تحول اداری، سازمان حفظ نباتات کشور و سازمان نظام مهندسی (۱۳۹۳)، در زمینه نظام صدور مجوز و پروانه واحدهای گیاه پزشکی بر بهره گیری از ظرفیتها و توانمندیهای بخش غیردولتی به منظور افزایش بهره وری از طریق سیاست گذاری، برنامه ریزی، اعمال مدیریت و نظارت مطلوب بر واحدهای گیاه پزشکی در خصوص صدور مجوزها و پروانهها و سایر وظایف اجرایی در حوزه گیاه پزشکی به استناد قانون افزایش بهره وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی، تأکید داشتند.

همچنین کریمی کمال آباد (۱۳۹۴)، در تبیین فضای کسب و کار در بخش کشاورزی ایران نشان داد که اقتصاد ایران با مشکلات گوناگونی همچون فقر، بیکاری

در ایجاد اشتغال، ایجاد انگیزه برای ادامه کار و تولید و برطرف کردن نیازهای اساسی کشور به واردات و خروج ارز از کشور، تأثیر به‌سزایی داشته باشد. از این رو سؤالات اصلی که تحقیق سعی در پاسخگویی به آن‌ها دارد عبارت از:

- ۱- وضع موجود فرآیند صدور مجوزها در سامانه‌های نوین آبیاری چگونه است؟
- ۲- چه موانعی بر سر راه صدور مجوز در بخش سامانه‌های نوین آبیاری برای متقاضیان وجود دارد؟
- ۳- شرایط بهینه صدور مجوزها در بخش سامانه‌های نوین آبیاری چه می‌تواند باشد؟
- ۴- چه ارائه راهکارهایی در جهت رفع شکاف‌های موجود به‌منظور تسهیل و کوتاه کردن مدت‌زمان و هزینه صدور مجوز در بخش سامانه‌های نوین آبیاری می‌توان ارائه نمود.

مواد و روش‌ها

در این تحقیق، به‌منظور شناسایی وضع موجود فرآیند صدور مجوز آبیاری نوین، آسیب‌شناسی و واکاوی وضع بهینه آن، از روش تحقیق کیفی گروه کانونی (Focus Group) استفاده شد. گروه‌های کانونی جلسات بحث سازمان‌دهی شده‌ای هستند که در آن، گروهی از افرادی که بتوان به نظر آنان به‌عنوان کانون بحث موضوعی متمرکز شد، انتخاب می‌شوند. سپس از طریق مصاحبه‌ی گروهی، این افراد، نظرها و تجربه‌های خود را بازنمایی می‌کنند. هدف از این روش، کشف نگرش‌ها، احساسات، باورها، تجربه‌ها و واکنش افراد است که در مقایسه با روش مصاحبه‌های فردی، پژوهشگر در مدت‌زمانی کوتاه‌تر و با دقت بالاتری به دلیل اینکه خود حضور تمام‌وقت و مستقیم در فرآیند مصاحبه و بحث‌های گروهی دارد، اطلاعات بیشتری را فراهم می‌کند.

جامعه آماری مدنظر تحقیق دو بخش متقاضیان و کارشناسان را شامل می‌شود. در بخش متقاضیان، بر اساس اطلاعات مستخرج از «سامانه آبیاری نوین» ۶۷۲۲ تقاضا در فاصله سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰ ثبت شده است که تا زمان

اعتبار، تجارت فرامرزی و ثبت مالکیت، تأثیر مثبت و معنی‌داری بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی داشتند. نتایج مشخص کرد که انحلال یک فعالیت و شروع کسب‌وکار به‌طور معنی‌داری بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی تأثیری نداشته ولی حمایت از سرمایه‌گذاری خرد بیشترین اثر را بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد.

در گزارش مظفری (۱۳۹۷)، با عنوان راهنمای فرآیند صدور مجوز سرمایه‌گذاری در دستگاه‌های اجرایی استان اردبیل، یکی از اساسی‌ترین موانع و مشکلات موجود بر سر راه فضای کسب‌وکار استان اردبیل را بروکراسی اداری، موازی کاری دستگاه‌های اجرایی و طولانی بودن روند صدور مجوزهای بخش کشاورزی معرفی می‌نماید. در تحقیق (یعقوبی و قاسمی، ۲۰۰۹)، عوامل مؤثر بر موفقیت کارآفرینان بخش کشاورزی و راهکارهای حمایت از آن‌ها را در استان زنجان بررسی شده است. آن‌ها نشان دادند که مهم‌ترین موانع کارآفرینی و اشتغال، تشریفات زائد در زمینه صدور مجوزها، قوانین و مقررات دست‌وپا گیر ضعف در رقابت بین بنگاه‌های کشاورزی خواند. همچنین (امین بیدختی و زرگر، ۲۰۱۱)، در پژوهشی تحت عنوان آسیب‌شناسی بنگاه‌های کوچک و متوسط کشاورزی در استان سمنان، نشان دادند که این بنگاه‌ها با آسیب‌ها و مشکلات درون بنگاهی و برون بنگاهی متعددی مواجه هستند. رتبه‌بندی حمایت‌های دولت از دیدگاه مدیران این شرکت‌ها نشان داد که حمایت مالی دولت از بنگاه‌های مذکور در درجه اول اهمیت قرار دارد و حمایت‌های مدیریتی، بازاریابی و فنی در رتبه‌های بعد است.

از این رو، این تحقیق سعی دارد ضمن شناسایی مشکلات و موانع موجود بر سر راه صدور مجوزهای بخش کشاورزی در حوزه پرکاربرد و اساسی آب، به جهت مشکلات عدیده‌ای که در زمینه شرایط اقلیمی و خشکسالی‌های اخیر به وجود آمده، همچنین به‌منظور استفاده بهینه از آب موجود، بپردازد چرا که بهینه‌کافی در این بخش می‌تواند ضمن رفع موانع و مشکلات کشاورزان،

گام دوم: تشکیل کارگروه‌های استانی به منظور آسیب‌شناسی وضع موجود با استفاده از نظر منتخبی از متقاضیان استانی که در سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۹ درخواست دریافت مجوز داشته‌اند. جمع‌آوری اطلاعات در این مرحله بر اساس روش نمونه‌گیری هدفمند به صورت حضوری و یا تلفنی در قالب پرسشنامه انجام و جمع‌بندی شد.

گام سوم: تشکیل گروه کانونی با حضور نمایندگان نهادهای دخیل در صدور مجوز (شرکت سهامی آب منطقه‌ای، سازمان جهاد کشاورزی، اداره کل منابع طبیعی، اداره محیط‌زیست، استانداری، سازمان نظام‌مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی استان‌ها). در این گام، نقاط ضعف مطرح شده توسط متقاضیان در اختیار کارشناسان قرار گرفته و نظر آن‌ها نسبت به تک تک موارد بیان شده گردآوری شد.

گام چهارم: مطالعه تطبیقی فرآیندهای احصاء شده در گام-های قبلی، بررسی خلأهای قانونی، بهینه‌کاو و ترسیم فرآیند مطلوب و ارائه راهکارهای پیشنهادی.

گام پنجم: فراخوان گروه کانونی کارشناسان به منظور نهایی کردن راهکارها و بررسی خلأهای قانونی به منظور ارائه وضع مطلوب برای صدور مجوز در حوزه آبیاری.

تجزیه و تحلیل داده‌ها در این تحقیق با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۴ انجام پذیرفت.

استخراج داده‌ها تعداد ۲۹۲۱ مورد از این طرح‌ها خاتمه‌یافته، ۳۷۴۷ طرح جاری و ۵۴ طرح انصرافی گزارش شده‌اند. بر این اساس ۱۵۰ نفر از افرادی که بین سال‌های ۹۸ تا ۱۴۰۰ در پنج استان (همدان، فارس، زنجان، خراسان رضوی و کرمانشاه) درخواست مجوز کرده بودند و موفق به دریافت مجوز شده بودند، انتخاب شدند. در بخش کارشناسان نیز ۱۵۰ نفر از نمایندگان دستگاه‌های کلیدی مجری در صدور مجوز، شامل شرکت سهامی آب منطقه‌ای، سازمان جهاد کشاورزی، اداره کل منابع طبیعی، اداره محیط‌زیست، استانداری، سازمان نظام‌مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی استان‌ها انتخاب شدند. داده‌ها در بخش متقاضیان، عمدتاً از طریق مصاحبه‌های انفرادی و در بخش کارشناسان، با انجام کارگروه‌های مشترک استانی به شکل حضوری و ویناری، گردآوری شد. این تحقیق به منظور دستیابی به اهداف خود پنج گام زیر را طی نموده است که عبارت‌اند از:

گام اول: احصاء فرآیند موجود بر اساس مستندات، بررسی و ارزیابی قوانین و مقررات بالادستی، بررسی تجربیات سایر کشورها، پیمایش اولیه و تدوین پرسشنامه با قالب سؤالات باز و بسته.

شکل ۱- گام‌های مختلف تحقیق (منبع: یافته‌های تحقیق)

نتایج

نتایج حاصل از انجام این تحقیق در سه بخش بررسی وضع موجود، صدور مجوز سامانه نوین آبیاری، بررسی زمان و هزینه لازم برای صدور مجوز در این حوزه در حال حاضر و موانع و مشکلات صدور مجوز و راهکارها و متولیان پیشنهادی به شرح ذیل قابل ارائه است:

فرآیند و وضعیت موجود در سامانه نوین آبیاری از

ثبت‌نام تا اجرا

به منظور احصاء وضع موجود فرآیند صدور مجوز آبیاری، ابتدا دستورالعمل موجود در «سامانه اطلاع‌رسانی طرح توسعه سامانه‌های نوین آبیاری» مورد بررسی قرار

گرفت و سپس به بررسی وضعیت کنونی فرآیند از طریق مراجعه به کارشناسان پرداخته شد. بررسی «دستورالعمل اجرایی طرح توسعه سامانه‌های نوین آبیاری» نشان می‌دهد که اگرچه شرح اقدامات کم و بیش روشن است، اما مراحل انجام کار، نقش‌ها و مسئولیت‌های هریک از مجریان با شرح مراحل فرآیند و به شکلی کاربردی ارائه نشده است. بررسی‌های این پژوهش نشان می‌دهد که تفاوت‌هایی بین دستورالعمل با آنچه در عمل روی می‌دهد وجود دارد (مصادیق آن).

مراحل درخواست تا اجرای طرح‌های آبیاری در عمل نشان می‌دهد که مسیر انجام فعالیت‌ها به شکلی که در عمل انجام شده، در تطابق کامل با دستورالعمل اجرایی نبوده

است. اولین نکته‌ای که مشاهده می‌شود لزوم انجام سامانه‌ای فرآیندها از مرحله ثبت نام و تشکیل پرونده تا مراحل بعدی است؛ اما در عمل متقاضیان به جای ثبت نام در سامانه به عنوان اولین مرحله، به سازمان جهاد کشاورزی مراجعه می‌کنند و تشکیل پرونده می‌دهند. حال آنکه طبق دستورالعمل اداری طرح‌های آبیاری، ثبت نام و بررسی پرونده می‌باید در این سامانه انجام شود. جدول (۱) معرف فاصله زمانی بین ثبت نام در سامانه نوین آبیاری تا تشکیل پرونده جهت تقاضای طرح‌های آبیاری در فاصله سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰ است. مطابق نتایج این جدول، از اولین مرحله که ثبت نام متقاضیان است بی‌نظمی در توالی بین ثبت نام و تشکیل پرونده مشهود است.

جدول ۱- فاصله زمانی بین ثبت نام در سامانه نوین آبیاری تا تشکیل پرونده جهت تقاضای طرح‌های آبیاری در سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰

نسبت (درصد)	تعداد پرونده	
۳۹/۳	۲۶۴۳	تشکیل پرونده یک ماه و پیش‌تر قبل از ثبت نام
۶/۹	۴۶۴	تشکیل پرونده یک روز تا یک ماه قبل از ثبت نام
۱۸/۲	۱۲۲۲	تشکیل پرونده و ثبت در سامانه در همان روز
۱۱	۷۴۰	تشکیل پرونده یک روز تا هفت روز بعد از ثبت نام
۷/۸	۵۲۲	تشکیل پرونده یک هفته تا یک ماه بعد از ثبت نام
۵/۵	۳۶۹	تشکیل پرونده یک ماه تا سه ماه بعد از ثبت نام
۴/۶	۳۰۶	تشکیل پرونده بعد از سه ماه از زمان ثبت نام
۶/۸	۴۵۶	ثبت نام نموده ولی پرونده‌ای تشکیل نشده
۱۰۰	۶۷۲۲	کل

مقایسه زمان صرف شده در عمل با زمان نرمال در هریک از مراحل فرآیند طرح‌های آبیاری

متقاضیان طرح‌های آبیاری که در فاصله سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰ تقاضای خود را در سامانه نوین آبیاری ثبت نموده‌اند، به‌طور میانگین طی ۳۲۷ روز مراحل مختلف را طی می‌کنند. با پرسش و تعامل با کارشناسان مرتبط با طرح‌های آبیاری، به ارقامی در زمینه مدت زمان معمولی که گذار از مراحل فرآیند نیاز دارد دست یافتیم (جدول ۲). منظور از این ارقام، ارقام بهینه و حداقلی نیست، بلکه زمان متوسطی است که در شرایط عادی باید برای گذار از مراحل طرح‌ها صرف شود. جهت برآورد میزان صرف شده برای هریک از مراحل نیز از محاسبه تاریخ‌های بین مراحل مستخرج از اطلاعات سامانه نوین آبیاری استفاده شد. به این ترتیب مقایسه زمان صرف شده در عمل با زمانی که

باید به‌طور طبیعی و نرمال صرف می‌شده برای هریک از مراحل امکان‌پذیر گردید. با محاسبه تفاوت‌ها در نهایت برآورد گردید که زمان صرف شده در عمل ۲۲۱ روز بیشتر از زمانی که باید به‌طور طبیعی طول می‌کشیده (بیش از سه برابر) زمان برده است (شکل ۲).

بررسی مشکلات و راهکارهای فرآیند طرح‌های آبیاری

بررسی مشکلات فرآیند طرح‌های آبیاری در این پژوهش با بهره‌گیری از اطلاعات و نظرات کارشناسان مرتبط در قسمت‌های مختلف فرآیند و متقاضیان این طرح‌ها انجام گرفت. در مرحله‌ی شناسایی فرآیند موجود، ۲۰ مرحله تفکیک گردید که در بررسی مشکلات و راهکارها نیز تلاش گردید تا بررسی‌ها در قالب همین دسته‌بندی بیست‌گانه انجام شود. در زمان بررسی مشکلات،

مشکلات سامانه‌ای

مشکلات مرتبط با سامانه نوین آبیاری در قسمت درون‌سازمانی عمدتاً مرتبط بود با مسائل عملکردی سامانه، عدم یکپارچگی بین بخش‌های مختلف سامانه و به رسمیت شناخته نشدن سامانه و اسناد آن توسط متقاضیان. در زمینه مشکلات بیرون سازمانی می‌توان به فقدان یک سیستم یکپارچه بین سازمان‌های درونی و بیرونی جهاد کشاورزی اشاره نمود. سامانه‌ای و یکپارچه کردن فرآیندها و پرهیز از چندباره کاری و درخواست کاهش هزینه اعتبارسنجی از نهادها و ارگان‌های دخیل برای صدور مجوز برای متقاضیان، از جمله راهکارهای پیشنهادی است که از سوی وزارت جهاد کشاورزی، نظام‌مهندسی و انجمن‌های صنفی قابل‌پیگیری است (جدول ۳).

هم‌زمان راهکارها نیز از متقاضیان و کارشناسان پرسیده شده است. پس از گردآوری این مطالب در استان‌های مورد بررسی، اقدام به جمع‌بندی راهکارها گردید. دسته‌بندی مشکلات در قالب دو گروه عمده: «مسائل درون مجموعه وزارت جهاد کشاورزی» و «مسائل بیرون از مجموعه وزارت جهاد کشاورزی»، انجام شد. هریک از این گروه‌ها خود دارای چهار دسته مشکلات شامل: مشکلات سامانه‌ای، مشکلات مربوط به دستورالعمل‌ها و ثبت درخواست، مشکلات رفتاری و مشکلات اعتباری بودند. پس از مشخص شدن مشکلات، اقدام به تدوین راهکارها برای هریک از موارد با توجه به پیشنهادهای کارشناسان و بهره‌برداران، بررسی‌های اسنادی و با ارجاع به دستورالعمل‌ها و قوانین گردید. همچنین متولی انجام هر قسمت از فرآیند که موضوع مشکل و راهکار به آن مربوط بوده نیز مشخص گردید.

جدول ۲- مقایسه بازه زمانی نرمال با میزان زمان صرف شده در عمل در طرح‌های آبیاری کشور

مجموع زمان صرف شده برای مراحل	شروع تا پایان عملیات اجرایی	عقد قرارداد با پیمانکار تا شروع عملیات اجرایی	معرفی برای تسهیلات تا عقد قرارداد	تائید طرح تا معرفی برای تسهیلات	پایان مطالعه تا تائید طرح	مدت زمان انجام مطالعه	تشکیل پرونده تا شروع مطالعه	میانگین تعداد روز صرف شده در عمل (بر اساس اطلاعات آماری سال ۱۳۹۸)
۳۲۷	۸۷	۱۷	۳۴	۷۳	۴۱	۳۴	۴۱	میانگین تعداد روز صرف شده در عمل (بر اساس اطلاعات آماری سال ۱۳۹۸)
۱۰۶	۵۰	۶	۱۰	۷	۴	۱۴	۱۵	مدت زمان نرمال مورد نیاز هر مرحله (با توجه به دیدگاه کارشناسان)
۲۲۱	۳۷	۱۱	۲۴	۶۶	۳۷	۲۰	۲۶	تفاوت بین زمان مورد انتظار نرمال با مدت زمان صرف شده در عمل

جدول ۳- مشکلات، سامانه‌ای درون‌سازمانی و برون‌سازمانی در طرح‌های آبیاری، راهکارها و متولیان امور

مشکلات سامانه‌ای		
متولیان	مشکلات	راهکارها
وزارت جهاد کشاورزی	عملکرد غیرقابل اتکای سامانه نوین آبیاری	مراحل فرآیند به شکل عملی در سامانه انجام گیرد. در بند پ ماده ۶۷ قانون برنامه ششم دستگاه‌های اجرایی موظف به الکترونیکی کردن کلیه فرآیندها و خدمات شده‌اند. مطابق ماده‌های ۱-۴ و ۲-۴ دستورالعمل اجرایی طرح توسعه سامانه‌های نوین آبیاری ثبت نام و بررسی درخواست باید در سامانه نوین آبیاری انجام شود.
درونی جهاد کشاورزی، نظام‌مهندسی، انجمن صنفی و شرکت‌ها	عدم یکپارچگی سامانه‌های داخل و خارج سازمان	ایجاد سامانه یکپارچه که اجرای فرآیند در آن جریان یابد. در بخشنامه به دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده ۵ قانون استخدام کشوری (مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۱۵) آمده: مکاتبات اداری بین دستگاه‌های اجرایی صرفاً از طریق سامانه پیام دولت انجام می‌پذیرد.
جهاد کشاورزی شهرستان	به رسمیت شناخته نشدن سامانه و اسناد آن	اطلاعات پرونده فقط یکبار اعتبارسنجی و قابل اتکا وارد شود. طبق ماده‌های ۱-۴ و ۲-۴ دستورالعمل اجرایی طرح توسعه سامانه‌های نوین آبیاری فعالیت سامانه‌ای باید به رسمیت شناخته شود.
بیرونی سازمان‌های مرتبط با طرح‌های آبیاری	فقدان یک سیستم یکپارچه بین سازمان‌های بیرون از جهاد کشاورزی	با ایجاد سامانه‌ای مشترک کلیه مدارک به شکلی قابل ردیابی وارد شوند. در بند ۶ بخشنامه به دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده ۵ قانون استخدام کشوری آمده: ضروری است گردش اداری کلیه مکاتبات به‌صورت الکترونیکی و با ارائه شناسه قابل رهگیری باشند.

مشکلات اعتباری

در زمینه مشکلات اعتباری درون مجموعه وزارت جهاد کشاورزی، می‌توان به مسائلی از قبیل تأخیر در پرداخت پول از صندوق توسعه کشاورزی و مشکلات در تأمین آورده شخصی به دلیل عدم توجیه اولیه و تغییر قیمت‌ها اشاره نمود. در زمینه مشکلات برون سیستمی نیز مواردی از قبیل تعیین رقم ثابت بلاعوض از ابتدا تا انتهای سال بدون توجه به نرخ تورم، اخذ تسهیلات بانکی و عدم تخصیص اعتبار، از جمله مسائل شناخته شده در این زمینه بود. تسریع در پرداخت‌ها از سوی نهادهای ذی‌ربط، توجیه اولیه متقاضی در مورد آورده شخصی و تغییر قیمت‌ها، اخذ تمهیداتی برای اخذ تسهیلات بانکی از جمله راهکارهای معرفی شده در این زمینه بود که عمده متولی آن وزارت جهاد کشاورزی، سیستم بانکی کشور و سازمان برنامه و بودجه است (جدول ۴).

مشکلات رفتاری در بررسی پرونده‌ها

مطابق پاسخ‌های به‌دست‌آمده از گروه کانونی کارشناسان مجری در زمینه صدور مجوزهای سامانه نوین آبیاری، در زمینه مشکلات رفتاری، زمان‌بری زیاد و دشواری بررسی پرونده‌ها در کمیته فنی، عدم تشریح و شفافیت هزینه‌ها برای متقاضیان و ایجاد بی‌اعتمادی، انجام ارجاعات و اقدامات غیرضروری و سلیقه‌ای، سختگیری بی‌مورد و تکراری در بررسی مدارک در صندوق توسعه، عدم سرعت در کار ناظر در تأیید صورت وضعیت‌ها، عدم وجود رزومه شفاف شرکت‌ها و تأکید بر پیشنهاد قیمت کمتر توسط متقاضیان، عدم تعامل کافی بین متقاضی و شرکت طراح، به‌عنوان مشکلات اساسی است که در درون مجموعه وزارت جهاد کشاورزی و توسط کارکنان این مجموعه شناخته شدند. اطلاع‌رسانی شفاف و ثبت همه پرداخت‌ها در سامانه، حذف ارجاعات و اقدامات غیرضروری، برگزاری دوره آموزشی - توجیهی برای

مربوط به ثبت نامه و تشکیل پرونده، عدم توجیه کافی متقاضی در مورد طرح، عدم انگیزه کافی شرکت‌ها برای طرح‌های کوچک، عدم سیستم ارزیابی فعال و دارای بازخورد تا قبل از عملیات اجرایی، عدم برآورد صحیح و پویای هزینه اجرای طرح و زمان‌بری اعلام‌ها. راهکارهای پیشنهادی در این زمینه عبارت‌اند از: آشنایی متقاضیان با روند تشکیل پرونده از طریق چاپ بروشور، تشکیل جلسه مشاوره آموزش، افزایش حق‌الزحمه برای طرح‌های کوچک، ایجاد سامانه نظارت و ارزشیابی، برآورد کارشناسی هزینه‌ها و مدیریت اعلام‌ها (جدول ۶).

کارکنان صندوق، ایجاد بازخورد عملی نحوه و سرعت انجام کار برای ناظران، به‌روزرسانی رزومه شرکت‌ها و برقراری تعامل بین متقاضی و شرکت و طراحی با مراجعه میدانی از جمله راهکارهای پیشنهادی در این زمینه است که عمدتاً توسط وزارت جهاد کشاورزی قابل حل است (جدول ۵).

مشکلات مربوط به دستورالعمل‌ها و ثبت درخواست در سامانه

در زمینه مشکلات مربوط به دستورالعمل‌ها و ثبت درخواست، مسائل شناخته‌شده عبارت بودند از: مسائل

جدول ۴- مشکلات، اعتباری درون‌سازمانی و برون‌سازمانی در طرح‌های آبیاری، راهکارها و متولیان امور

مسائل اعتباری		متولیان
راهکارها	مشکلات	متولیان
در پرداخت تسریع شود و مبلغ خرید مایحتاج طرح یکجا پرداخت شود	تأخیر در پرداخت پول از صندوق توسعه کشاورزی	درونی جهاد کشاورزی (صندوق توسعه)
توجه اولیه متقاضی در مورد آورده شخصی و تغییر قیمت‌ها	مشکلات در تأمین آورده شخصی به دلیل عدم توجیه اولیه و تغییر قیمت‌ها	جهاد کشاورزی و متقاضی
در تعیین مبلغ اعتبارات طرح‌ها تغییرات قیمت در درون سال اعمال شود. در ماده ۳۵ قانون برنامه پنج‌ساله پرداخت حداقل ۸۵٪ بلاعوض در نظر گرفته شده و پرداخت می‌تواند بیشتر هم باشد، اما نحوه عمل کنونی به کمتر از ۸۵ درصد منجر می‌شود.	تعیین رقم ثابت بلاعوض از ابتدا تا انتهای سال بدون توجه به تورم	سازمان برنامه و بودجه
تمهیداتی برای اخذ تسهیلات بانکی فراهم شود	تنها کمک بلاعوض در نظر گرفته شده و معرفی وام ندارد	سیستم بانکی و جهاد کشاورزی
جهت تسریع در پرداخت هماهنگی صورت گیرد	عدم تخصیص یا تخصیص دیر هنگام اعتبار از برنامه و بودجه	سازمان برنامه و بودجه
جهت تسریع در پرداخت هماهنگی صورت گیرد	تأخیر در پرداخت هزینه‌های مطالعات و تهیه طرح شامل نقشه‌برداری، آزمایش‌های خاک و آب و ارائه طرح از طرف مشاور	سیستم بانکی و جهاد کشاورزی
ارائه تسهیلات به بهره‌برداران جهت تأمین هزینه‌های خودیاری	تأخیر بهره‌برداران در تأمین و پرداخت سهم خودیاری پروژه‌ها و ناتمام ماندن و تأخیر در اتمام پروژه‌ها	سیستم بانکی و جهاد کشاورزی
ارائه تسهیلات به بهره‌برداران جهت تأمین هزینه‌های خرید تجهیزات و پرداخت حق‌الزحمه	افزایش قیمت‌ها و حق‌الزحمه‌ها	جهاد کشاورزی

جدول ۵- مشکلات رفتاری در طرح‌های آبیاری، راهکارها و متولیان امور

عوامل رفتاری		
متولیان	مشکلات	راهکارها
جهاد کشاورزی استان	زمان‌بری زیاد و دشواری بررسی دفترچه‌ی مطالعه در کمیته فنی	در صورت تراکم کاری واگذاری به مشاور (طبق مجوز دستورالعمل). در تبصره ماده ۵ دستورالعمل اجرایی سامانه‌های نوین آبیاری آمده: کمیته فنی می‌تواند در بررسی طرح‌ها از خدمات مشاور استفاده نماید.
جهاد کشاورزی	عدم تشریح و شفافیت هزینه‌ها برای متقاضیان و ایجاد بی‌اعتمادی	اطلاع‌رسانی شفاف و ثبت همه پرداخت‌ها در سامانه. در ماده ۲۲ بخش ۴ قانون برنامه ششم در زمینه محیط کسب‌وکار آمده: دولت مکلف است با اقدام قانونی محیط کسب‌وکار را شفاف کند.
جهاد کشاورزی	انجام ارجاعات و اقدامات غیرضروری و سلیقه‌ای	حذف ارجاعات و اقدامات غیرضروری
جهاد کشاورزی	سختگیری بی‌مورد و تکرار در بررسی مدارک در صندوق توسعه	برگزاری دوره آموزشی – توجیهی برای کارکنان صندوق
جهاد کشاورزی	عدم سرعت در کار ناظر در تأیید صورت وضعیت‌ها	ایجاد بازخورد عملی نحوه و سرعت انجام کار برای ناظران
جهاد کشاورزی و انجمن صنفی	عدم رزومه شفاف شرکت‌ها و تأکید بر پیشنهاد قیمت کمتر توسط متقاضیان	رزومه شرکت‌ها شفاف و به‌روز در بستر سامانه در اختیار ذینفعان باشد
شرکت طراح و متقاضی	عدم تعامل کافی بین متقاضی و شرکت طراح و عدم توجه و تفاهم کافی	برقراری تعامل بین متقاضی و شرکت و طراحی با مراجعه میدانی
نظام‌مهندسی کشاورزی	عدم نظارت کامل و فنی بر مراحل تهیه نقشه و طرح، تهیه وسایل مرغوب و عملیات اجرایی درست و فنی	نظارت بر اجرای عملیات و اطمینان از کیفیت مواد مصرفی

جدول ۶- مشکلات مربوط به دستورالعمل‌ها و ثبت درخواست‌ها در طرح‌های آبیاری، راهکارها و متولیان امور

مشکلات دستورالعمل‌ها و قوانین		
متولیان	مشکلات	راهکارها
درونی	ساده‌انگاری در مرحله ثبت‌نام و تشکیل پرونده و اخذ اسناد و اطلاعات	در اولین مرحله برای متقاضی آشنایی کاملی فراهم شود
مشاور خبره مورد تأیید جهاد کشاورزی	عدم توجه کافی متقاضی در مورد طرح، هزینه‌ها و ضروریات آن	پس از ثبت نام با تشکیل جلسه مشاوره آموزش و توجیه لازم صورت گیرد
وزارت جهاد کشاورزی	عدم انگیزه کافی شرکت‌ها برای طرح‌های کوچک با حق‌الزحمه کم	حق‌الزحمه برای طرح‌های کوچک افزایش یابد
وزارت جهاد کشاورزی	عدم سیستم ارزیابی فعال و دارای بازخورد تا قبل از عملیات اجرایی	سامانه‌ای برای نظارت و ارزیابی (در بستر سامانه) طراحی و اجرا شود. مطابق بند ۱ اهداف دستورالعمل اجرایی سامانه‌های نوین آبیاری، "نظارت" از وظایف حاکمیتی جهاد کشاورزی است.
شرکت‌های طراح	عدم برآورد صحیح و پویای هزینه اجرای طرح	برآورد هزینه‌ها دقیق‌تر و کارشناسی و با پیش‌بینی تغییرات قیمت‌ها
بیرونی (امور آب و جهاد کشاورزی)	استعلام از امور آب جهت تعیین دبی و حبابه بسیار زمان‌بر است	پروانه‌های پنج‌ساله اخیر استعلام نشود و بار حقوقی از استعلام‌ها برداشته شود. در برنامه ششم بخش ۵ ماده ۲۷ کاهش زمان پاسخ استعلام‌ها و صدور پروانه ساخت بنگاه‌های اقتصادی روستایی و عشایری به حداکثر ۱۵ روز آمده است. همچنین در ماده ۳ دستورالعمل اجرایی سامانه‌های نوین آبیاری در مورد مدرک آب آمده است که در صورت عدم وجود پروانه بهره‌برداری یا تخصیص آب از امور آب، سایر مدارک آب با تصویب کارگروه استانی قابل قبول است.
نظام‌مهندسی کشاورزی	دانش کم کارشناسان طراح که باعث اشتباه و دوباره‌کاری مراحل اجرایی عملیات می‌شود	استفاده از نیروهای متخصص و باتجربه و نظارت بر کار کارشناسان

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

اگرچه در قسمت‌های مختلف فرآیند صدور مجوزهای سامانه نوین آبیاری، مشکلاتی کم‌وبیش بروز کرده، محوریت مشکلات و راهکارها را می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد:

- ایجاد سامانه یکپارچه برای جهت صدور مجوز آبیاری برای کشاورزان، در عمل کمک‌چندانی به تسریع روند صدور مجوزها نکرده است. فرآیندها در این سامانه تغییر چندانی نکرده و همچنان نیاز به حضور فیزیکی متقاضیان و طی مراحل گذشته برای دریافت مجوز دارد. درحالی‌که لازم است مراحل صدور مجوز، به‌صورت کاملاً یکپارچه برای دستگاه‌های ذی‌ربط، شفاف و هوشمند تعریف شود.

اسناد به شکل کدبندی شده ثبت و در هر مرحله از فرآیند، اسناد قابلیت دسترسی برای ارگان‌های مرتبط داشته باشند تا از دوباره‌کاری‌ها و دریافت مدارک مجدد جلوگیری شود. - فرآیند طرح‌های آبیاری در استان‌های مختلف روند یکسانی را طی نمی‌کند و در برخی استان‌ها پاره‌ای ارجاعات و اقدامات اضافی و قابل حذف وجود دارد. لازم است دستورالعمل و راهنمایی شفاف برای فرآیند تهیه و در کل کشور مورد استفاده قرار گیرد و ارجاعات زائد، مثل ارجاع به نظام‌مهندسی (به‌جای ارجاع مستقیم به انجمن صنفی آبیاری) و ارجاع نقشه تهیه‌شده جهت تأیید به جهاد کشاورزی حذف شود.

- فقدان نظارتی هوشمند در مراحل مختلف و بر عاملان مختلف مشکلاتی را ایجاد کرده است. لازم است با سامانه‌ای هوشمند کل مراحل از ابتدا تا انتها و همه عاملان و نیز خود ناظران مورد نظارت باشند. این نظارت‌ها باید دربردارنده بازخورد مؤثر برای تمام عاملان با ابزارهای تشویقی و تنبیهی باشد.

- برخی از مشکلات در جریان طرح‌های آبیاری در حوزه مشکلات رفتاری قرار می‌گیرد؛ مانند سختگیری‌های بیهوده و فراتر از قوانین و دستورالعمل‌ها، بررسی‌های تکراری مدارک، پاسخ دیر هنگام و یا برخوردهای دلسردکننده برخی عاملان. لازم است با آموزش و توجیه و نظارت فعال این رفتارها اصلاح گردد.

- مشکل تأمین آورده شخصی کشاورزان با توجه به تعیین عددی معین برای کمک بلاعوض از ابتدا تا انتهای یک سال و افزایش قیمت‌ها طی سال با انعطاف‌پذیر نمودن رقم برای پاسخگویی به تغییر قیمت‌ها لازم است. همچنین تمهیدی برای معرفی کشاورزان به بانک برای تسهیل در تأمین آورده شخص لازم است.

- مرحله ثبت‌نام و تشکیل پرونده با سهولت و گاه ساده‌انگاری و بدون بررسی اولیه جهت احراز شرایط انجام می‌شود، بدون اینکه متقاضی به قدر کافی از هزینه‌ها، مراحل انجام کار، مقتضیان و اسناد موردنیاز آگاهی داشته باشد و در مراحل بعدی مشکلات زیادی را برای متقاضی و مجریان و متولیان ایجاد می‌کند.

فهرست منابع

۱. حضرت‌پور، س.ع. (۱۳۹۱). هفت‌خوان مجوز سرمایه‌گذاری و فرار سرمایه‌گذاران، نهمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، تهران، ایران. ۱۲-۲۶.
۲. سلاطین، پ.، نصیری، ع. و امیرعباسی، ز. (۱۳۹۶). تأثیر فضای کسب‌وکار بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، مجله اقتصادی، ۵ و ۶: ۷۵-۹۰.
۳. عباسپور، عباس، رحیمیان، حمید، مهرگان، محمدرضا و احمدنیا، هادی. (۱۳۹۵). تحلیل پوششی داده‌ها به‌مثابه ابزار اندازه‌گیری عملکرد سازمانی، برنامه‌ریزی و بهینه‌کاوای در آموزش و پرورش. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۶ (۲۳): ۹۹-۱۱۶.
۴. عیدی، ا.، کاظمیه، ف.، و ظریفیان، ش. (۱۳۹۹). شناسایی عوامل مؤثر بر مدیریت پایدار منابع آب کشاورزی از دیدگاه کشاورزان (مطالعه موردی: گندم کاران روستاهای شهرستان مراغه). نشریه علمی پژوهشی دانش کشاورزی و تولید پایدار، ۳۰ (۴)، ۳۱۱-۳۲۶.
۵. کارشناسان، ع. (۱۳۹۵)، چالش‌ها و فرصت‌های توسعه کارآفرینی در بخش صنایع تبدیلی محصولات باغی (مطالعه موردی: استان خراسان شمالی)، راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی، ۳ (۶)، ۲۳-۳۶.
۶. کریمی کمال‌آباد، ص. (۱۳۹۴)، تبیین فضای کسب‌وکار در بخش کشاورزی، مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی، وزارت جهاد کشاورزی، تهران.
۷. مسگر، م. و روستا. (۱۳۸۸). بحران آب و اهمیت بهره‌وری آب کشاورزی در مناطق دچار خشک‌سالی. مطالعه شهرستان آباد و نی‌ریز. همایش ملی مدیریت بحران آب. دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
۸. مظفری، ه. (۱۳۹۷). راهنمای فرآیند صدور مجوز سرمایه‌گذاری در دستگاه‌های اجرایی استان اردبیل.
۹. واحدی، م. و موسویون، س. (۱۳۹۴). شناسایی مشکلات کسب‌وکارهای کشاورزی زیر بخش امور دام در شهرستان ایلام. فصلنامه کارآفرینی و کشاورزی، ۲ (۳)، ۳۵-۴۲.

۱۰. والی، مینا. (۱۳۹۱). بررسی روش‌ها و الگوهای بهینه کاوی در صنعت نشر کتاب. فصلنامه تحلیلی پژوهشی کتاب مهر، ۵: ۷۲-۸۹.
۱۱. یوسفی‌نژاد عطاری، مهدی و نیشابوری جامی، انسیه. (۱۳۹۱). بهینه‌سازی سیستم صف پرونده‌های اخذ مجوز اصولی و قطعی دفتر پارک‌ها و مراکز رشد. رشد فناوری، ۸(۳۱): ۴۳-۵۲.
12. Aminbidokhti, A.A. & S. M. Zargar. (2011). Pathology of Small and Medium Enterprises and Explain of Applied Strategies for supporting them. *Journal of Development and Management Process*, 78: 125-156.
13. Bindra S, Hamid A, Salem H, Hamuda K and Abulifa S. 2014. Sustainable integrated water resource management for production and food security in Libya. *Procedia Technology*, 12:747-752.
14. Lestizand M, Paymani K and Viscermy A. 2015. Survey of Agricultural Surface Water Consumption Patterns, Case Study: Hahnam Watershed. *Journal of Watershed Engineering and Management*, 6 (4):400-410.
15. Madani K. 2014. Water management in Iran: what is causing the looming crisis? *Journal Environment Study Science*, 4: 315-328.
16. Mohammadi- Kanigolzar F. Daneshvar Ameri J and Motee N. 2014. Virtual water trade as a strategy to water resource management in Iran. *Journal of Water Resource and Protection*, 6, PP. 141-148.
17. Nasr Abadi A. 2016. Environmental Evidence of the Iranian Water Crisis and Some Solutions. *Journal of Social Cultural Strategy*, 4(15):8-65.
18. Raskhchi, S. (2009). Study of Small and Medium Enterprises Statues in Germany. *Journal of Trade & Industry & Mine Room*, 499: 6-8.
19. Tambunan, T. (2009). Women Entrepreneurship in Asian developing countries: Their development and main constraints. *Journal of Development and Agricultural Economics*, May, 2009. 1: 27- 40.
20. Yaghobi, J. & J. Ghasemi. (2009). Study of Effective Factors on Success of Agricultural Entrepreneurs and Strategies of Supporting them (Zanjan case study). *Quarterly of Agriculture and Cooperative*, 20: 15-34.

Optimization Solutions for Lincensing Process of New Irrigation Systems

N. Alizadeh¹, H. R. Vojdani, and A. Nikouei

Assistant Prof., Agricultural Research, Education and Extension Organization.

nedalizadeh@areeo.ac.ir

Assistant Prof., Agricultural Research, Education and Extension Organization.

hrvojdani@yahoo.com

Assistant Prof., Agricultural Research, Education and Extension Organization.

anikooie@yahoo.com

Received: June 2022 and Accepted: August 2022

Abstract

Many problems are encountered in the implementation of new irrigation systems with government subsidy, and the issuance of licenses is not an exception to this rule. Therefore, the main goal of this research was to identify optimal solutions for the process of issuing permits for the implementation of these systems. The statistical population of the research consisted of the applicants who registered their application in the five selected provinces of Hamedan, Fars, Zanjan, Khorasan-Razavi, and Kermanshah during 2019-2021 (N1=150) and the corresponding experts working on licensing new irrigation systems (N2=100). The research method was focus group and in-depth structured interviews. According to the results, the most important problems in the licensing process included: failure to perform work in a suitable and integrated system, the differences in the process of carrying out the project in different provinces, lack of familiarity and insufficient initial justification for the applicants, strictness and delay in determining the assignment of inquiries, and existence of some redundant and eliminable steps during the process. Based on this, the most important proposed solutions are: carrying out all process steps in a smart and integrated system, providing consultation to the applicant at the stage of filing and justification by reviewing the applicant's documents and facilities, removing unnecessary items in the process, paying the subsidy dynamically, applying an intelligent monitoring system with active feedback for all stages and all actors in the plan, and determining the time frame for each action. Within the system, the most important authorities to solve these problems are the Ministry of Agricultural Jihad and Agricultural Jihad Organizations of the provinces; and the external responsible authorities are mainly Plan and Budget Organization, banks, and the agricultural engineering system.

Keywords: Modern irrigation system, Agricultural Permits, Focus Group method

---

¹ - Corresponding author: Agricultural Research, Education and Extension Organization, Tehran, Iran.